

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 12 februari 1915 kl. 6 e. m.

Utlåtande, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående siktning av rågmjöl och förordning om viss sammansättning av rågbröd dels ock i ämnet väckta motioner.

Närvarande: herrar Petersson i Lidingö villastad, Lindhagen, af Ekenstam, Söderbergh, Stårner, Gezelius, greve Lagerbjelke, greve Spens, Valerius Olsson, Eliasson *), Pettersson i Södertälje, Persson i Norrköping, Schotte, Borg, Holmdahl och Westman.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 14 januari 1915 dagtecknad proposition, nr 7, som hänvisats till lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden, begärt riksdagens yttrande över följande förslag till förordning angående siktning av rågmjöl och till förordning om viss sammansättning av rågbröd:

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 9 saml. 3 häft. (Nr 3.)

“Förslag

till

**Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående siktning
av rågmjöl.**

1 §.

Vid framställning av rågmjöl till avsalu eller för annans räkning mot ersättning må ej mjölet siktas finare, än att av etthundra kilogram råg erhållas minst åttifem kilogram mjöl.

Ej heller må någon hålla till salu rågmjöl, som är finare siktat än nyss är sagt, där han ej kan visa, att det blivit framställt utom landet eller ock inom landet före det denna förordning trätt i kraft.

Vad ovan stadgas gälle ock i avseende å rågmjöl, som av ekonomisk förening framställes för dess medlemmars räkning eller åt dem saluhålles.

2 §.

Bryter någon mot bestämmelse i 1 §, straffes med böter från och med tio till och med femhundra kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, varom i första stycket av denna paragraf förmäles, fortsätter eller förnyar samma förseelse, skall, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som äro bestämda för sådan förseelse.

3 §.

För förseelse, som i 2 § sägs, vare, där den med husbondes vetskap begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, husbonden ansvarig, liksom vore förseelsen begången av honom själv.

4 §.

Förseelse, varom i 2 § förmäles, skall åtalas av allmän åklagare, i stad hos polisdomstol, därest särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol samt å

landet vid allmän domstol; och gälle i fråga om klagan över domstols eller poliskammarens beslut i dessa mål vad i allmänhet angående besvär i brottmål finnes förordnat.

5 §.

Ådömda böter skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

Denna förordning träder i kraft från och med fjärde dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i svensk författningssamling, och gäller, där ej Konungen finner skäl annorlunda förordna, till den 1 september 1915; dock skall vad i 1 § andra stycket stadgas icke äga tillämpning, förrän från och med tionde dagen efter förordningens ikraftträdande.

Förslag

till

Kungl. Maj:ts nådiga förordning om viss sammansättning av rågröd.

1 §.

Vid tillverkning till avsalu av bröd, vid vars framställning användes rågmjöl till större myckenhet, än som i vikt motsvarar fjärdedelen av det använda mjölet, skall i degen tillsättas minst en viktdel potatis mot tre viktdelar rågmjöl eller en viktdel potatismjöl, potatisfingor eller majs-mjöl mot nio viktdelar rågmjöl.

Ej må någon hålla till salu bröd, vid vars tillverkning icke iakttagits vad nyss är sagt, där han ej kan visa, att det framställts utom landet eller ock inom landet före det denna förordning trätt i kraft.

Vad ovan stadgas gälle ock i avseende å bröd, som av ekonomisk förening tillverkas för dess medlemmars räkning eller åt dem saluhålles.

2 §.

Bryter någon mot bestämmelse i 1 §, straffes med böter från och med tio till och med fem hundra kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, varom i första stycket av denna paragraf förmäles, fortsätter eller förnyar samma förseelse, skall, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som äro bestämda för sådan förseelse.

3 §.

För förseelse, som i 2 § sägs, vare, där den med husbondes vetenskap begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, husbonden ansvarig, liksom vore förseelsen begången av honom själv.

4 §.

Förseelse, varom i 2 § förmäles, skall åtalas av allmän åklagare, i stad hos polisdomstol, därest särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol samt å landet vid allmän domstol; och gälle i fråga om klagan över domstols eller poliskammares beslut i dessa mål vad i allmänhet angående besvär i brottmål finnes förordnat.

5 §.

Ådömda böter skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

Denna förordning träder i kraft från och med fjortonde dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i svensk författningssamling, och gäller, där ej Konungen finner skäl annorlunda förordna, till den 1 september 1915.»

Beträffande de skäl, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet hänvisa till propositionen och departementschefens däri intagna yttrande till statsrådsprotokollet.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehåft tre i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen av herr Nils Åkesson m. fl. (I: 30), av herr V. Ekerot m. fl. (II: 83) och av herr Magnusson i Kalmar (II: 151).

Herr *Nils Åkesson* m. fl. och herr *Ekerot* m. fl. hava i sina ovanberörda likalydande motioner hemställt:

»att riksdagen ville besluta, att första delen av 1 § i Kungl. Maj:ts nådiga förordning om viss sammansättning av rågbröd' erhåller följande lydelse:

1 §.

Vid tillverkning till avsalu av bröd, vid vars framställning användes rågmjöl till större myckenhet än som i vikt motsvarar fjärdedelen av det använda mjölet, skall i degen tillsättas minst en viktdel potatis mot tre viktdelar rågmjöl eller en viktdel potatismjöl eller potatisflingor mot nio viktdelar rågmjöl.»

Herr *Magnusson* i Kalmar har i sin ovan omförmälda motion hemställt:

»att riksdagen må besluta ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 7, så att bestämmelse om förbud för all siktning vid förmalning av råg stadgas, eller, om detta ej vinner bifall, det stadgas, att minst 95 procent mjöl av varje 100 kilogram råg skall uttagas vid rågförmalning. Eller om det stadgas 85 procent uttagning de återstående 15 procenten skola uttagas av kliet.»

I fråga om vad motionärerna anfört till stöd för sina ovanintagna i motionerna framställda yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Såsom framgår av det utdrag av statsrådsprotokollet, som bifogats den kungl. propositionen, avses med de av Kungl. Maj:t för riksdagen framlagda förslagen, vilka föranletts av framställningar från statens livsmedelskommission, att trygga den för närvarande hårt anlitade tillgången

Utskottets
yttrande.

på brödsäd, närmast råg. På sätt förslagen närmare utvisa, ifrågasättes i nämnda syfte *dels* förbud mot finare siktning av rågmjöl, än att av etthundra kilogram råg erhålles åttifem kilogram mjöl, *dels ock* utfärdande av bestämmelser därom, att vid tillverkning till avsalu av bröd, vid vars framställning rågmjöl användes till större myckenhet än en fjärdedel i vikt av det använda mjölet, i degen skall tillsättas potatis, potatispreparat eller majsmjöl till viss mängd.

*Förbud mot
finare siktning
av rågmjöl.*

Lika med föredragande departementschefen och livsmedelskommissionen anser utskottet, att under nuvarande brydsamma förhållanden särskilda åtgärder i syfte att trygga tillgången till brödsäd inom landet icke kunna avvisas, och lärer i detta hänseende det utdrygande av befintlig tillgång av råg, som kan vinnas genom ett förbud mot finsiktning av rågmjöl, vara av värde.

Vad angår den myckenhet mjöl, som lämpligen bör vid rågens förmalning uttagas, har såsom ovan nämnts herr Magnusson i Kalmar påyrkat, att all siktning av rågmjöl måtte förbjudas eller åtminstone finare siktning än sådan, att 95 kilogram mjöl uttagas av 100 kilogram säd. Skulle emellertid Kungl. Maj:ts förslag om uttagning av allenast 85 procent mjöl ur säden förordas, anser motionären av nöden, att en uttrycklig bestämmelse meddelas därom, att de återstående 15 procenten skola utgå såsom kli.

Utskottet har funnit tillräcklig anledning icke föreligga att frånga Kungl. Maj:ts förslag. Visserligen har livsmedelskommissionen uttalat sig för ett uttagande av 95 procent mjöl. Det torde emellertid vara att befara, att ett rågmjöl av så grov beskaffenhet, som vid dylik förmalning skulle uppkomma, vid bakningen av en del brödsorter icke komme att bliva av allmänheten uppskattat och använt i den omfattning, som under nuvarande förhållanden är av nöden, utan att i stället det förefintliga, otillräckliga veteförrådet komme att över hövan tagas i anspråk. Föredragande departementschefen har även uttalat såsom sin uppfattning, att föreskrift om en utmalning intill 95 procent vore att gå längre än förhållandena åtminstone för närvarande syntes påkalla.

Det kan emellertid icke förnekas, att ställningen kan gestalta sig sådan, att varje möjlighet att ur tillgängligt brödsädesförråd uttaga det yttersta bör utnyttjas. Skulle vid tiden för ärendets förnyade prövning hos Kungl. Maj:t situationen hava tillspetsat sig i denna riktning, så att ett stadgande om rågsäds utmalning ända till 95 procent kan finnas nödigt, lärer riksdagen ej böra ställa sig avböjande mot en dylik åtgärd.

Herr Magnusson har till stöd för sitt yrkande, att vid medgivande av siktning av rågmjöl intill 85 procent särskild föreskrift måtte meddelas därom, att återstående 15 procent av malden skola uttagas såsom kli, anført, att det av Kungl. Maj:t föreslagna stadgandet skulle kunna medgiva sådant förfarande vid förmalningen, att av säden först uttagas 10 procent finsiktat mjöl och därefter av de återstående 90 procenten 5 procent såsom kli. Den föreslagna paragrafen, sådan den i det kungl. förslaget finnes avfattad, lär dock rimligen ej kunna givas annan tolkning än att vid förmalning av rågmjöl till den angivna finheten, de 15 procent, som få avskiljas, skola bortgå såsom kli. Då för övrigt förslaget med vissa undantag innehåller förbud mot försäljning av rågmjöl, som är finare siktat än till 85 procent av malden, lär även härutinnan ligga ett hinder mot sådant förfarande vid förmalningen, som motionären omförmält. Utskottet finner således ej heller i denna del anledning föreligga att tillstyrka ett uttalande i det syfte, som i herr Magnussons motion föreslagits.

Livsmedelskommissionen föreslår förbud även mot saluhållande av bröd, bakat av rågmjöl, som undergått finare siktning än den tillåtna. Kungl. Maj:t har ansett en dylik utsträckning av förbudet icke lämplig. Med hänsyn särskilt till de stora svårigheter, kontrollen över en dylik bestämmelse efterlevnad skulle medföra, finner utskottet ej heller anledning förorda ett utsträckande av förbudet även till brödtillverkningen. Emellertid har inom utskottet uppmärksamheten blivit fästad därå, att inom landet lära finnas kvarnanläggningar förenade med bagerier på sådant sätt, att den förmalda säden helt eller till väsentlig del bakas till bröd i det egna bageriet. För ett dylikt fall skulle förbudet mot finsiktning av råg sakna tillämpning, och kvarnverket således kunna fortfarande förmala finsiktat rågmjöl för bakning i eget bageri. Utskottet antager, att Kungl. Maj:t under den vidare behandlingen av ärendet har sin uppmärksamhet riktad å nu omförmälda förhållande och ej underlåter den åtgärd, vartill Kungl. Maj:t må finna detsamma föranleda.

Beträffande de föreslagna bestämmelserna om viss sammansättning av rågbröd har livsmedelskommissionen icke velat direkt tillstyrka ett reglerande ingripande på detta område. Enligt utskottets uppfattning måste också lagstiftningsåtgärder i ifrågavarande hänseende mötas av vissa betänkligheter. Sålunda kan befaras, att en föreskrift om inbland-

Visa sammansättning av rågbröd.

ning vid bakningen av potatismjöl, vilken vara av de produkter, som ifrågasätts såsom tillsats till rågmjölet, givetvis har den största betydelsen, möjligen kan föranleda höjning av brödpriset, då potatismjöl för närvarande torde i genomsnitt betinga ett högre pris än rågmjöl. Vidare är ej uteslutet, att tillgången på potatismjöl och övriga här avsedda produkter skall visa sig vara så begränsad, att nödiga kvantiteter för uppblandning med rågmjölet kunna bliva svåra att anskaffa. Vad särskilt matpotatisen angår, skulle såsom livsmedelskommissionen framhållit en användning i större omfattning härav vid brödbakning leda till minskad tillgång på potatis för vanlig konsumtion såsom människoföda.

Trots de betänkligheter, som sålunda kunna möta mot den ifrågasatta förordningen, anser utskottet dock, att riksdagen icke bör ställa sig avvisande emot densamma, därest Kungl. Maj:t vid förnyad prövning av frågan skulle finna ett reglerande ingripande från statens sida jämväl på detta område icke utan fara kunna underlåtas. Därest förordning i ämnet utfärdas, torde det emellertid finnas nödigt att samtidigt andra åtgärder vidtagas i syfte, att så långt ske kan förekomma olägenheter som därav må vara att befara. I sådant avseende torde bland annat prisöverenskommelser kunna ifrågasättas, varjämte den lagstiftning, som åt Kungl. Maj:t inrymmer befogenhet att i vissa fall reglera prisen å livsförnödenheter, ävensom Kungl. Maj:ts bestämmanderätt över frakt-taxorna å statens järnvägar öppna möjligheter till olika åtgärder.

I de av herrar Åkesson och Ekerot m. fl. väckta motioner föreslås, att den i Kungl. Maj:ts förslag intagna bestämmelsen, att utom potatis och potatispreparat jämväl majsmjöl må brukas såsom tillsats till rågmjöl, skall utgå. Visserligen torde, såsom föredragande departementschefen framhållit, ifrågavarande bestämmelse i det kungl. förslaget åtminstone för närvarande icke kunna tillmätas någon större praktisk betydelse, men den innebär dock en möjlighet att på ytterligare en väg befördra det med förslaget avsedda ändamål, sparsamhet med landets rågförråd. I betraktande härav och då de av motionärerna framställda betänkligheter mot inblandning av majsmjöl icke synas utskottet grundade, anser utskottet skäl icke föreligga att tillstyrka motionärernas ändringsförslag.

I övriga delar har utskottet funnit de av Kungl. Maj:t för riksdagen framlagda förslagen till förordningar i förevarande ämnen icke giva anledning till något uttalande.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

1:o) att riksdagen med avslag å herr Magnussons i Kalmar motion (II: 151) måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående siktning av rågmjöl icke funnit skäl till erinran;

2:o) att riksdagen med avslag å herr Åkessons m. fl. motion (I: 30) och herr Ekerots m. fl. motion (II: 83) måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om viss sammansättning av rågbröd icke funnit skäl till erinran.

Stockholm den 10 februari 1915.

På lagutskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.

Reservationer:

av herr *Söderbergh*;

av herrar *Stärner*, *Eliasson*, *Schotte* och *Pettersson* i Södertälje, som anförde:

Över de föreliggande förslagen till förordning angående siktning av rågmjöl och till förordning av viss sammansättning av rågbröd har Kungl. Maj:t inhämtat riksdagens yttrande.

Vi anse emellertid förslagen vara av den natur, att de bort hänskjutas till riksdagen i den ordning, 87 § riksdagsförordningen stadgar. Med hänsyn till den begränsade giltighetstid, som föreslagits för författningarna och till de föreliggande exceptionella förhållandena, vilka tilläventyrs kunna påfordra möjligheter för Kungl. Maj:t att vidtaga ändringar i bestämmelserna tid efter annan, hava vi emellertid icke ansett oss böra

påyrka, att riksdagen för sin del måtte såsom lag antaga behövliga bestämmelser i de ämnen, varom här är fråga. Men vi hava önskat, att i utskottets utlåtande måtte inflyta ett uttalande i ovan antydd riktning för att principiellt hävda den, enligt vår mening, rätta karaktären av författningarna.

av herrar *Stärner, Eliasson, Schotte* och *Pettersson* i Södertälje, som anført:

I:o. *Vidkommande förordningen angående siktning av rågmjöl.*

Det svävande resultat, som utskottet slutligen kommit till, har icke syns oss tillfredsställande. Enligt vår mening äro förhållandena sådana, att riksdagen bort direkt uttala sig *dels* för ett förbud mot all siktning av rågmjöl eller åtminstone finare siktning än att av 100 kilogram råg uttages 95 kilogram mjöl, *dels ock* för att rågbröd, bakat av annat mjöl än det nyss nämnda, i allmänhet ej heller må saluhållas.

Till stöd för dessa yrkanden hava vi åberopat livsmedelskommissionens förslag och den av herr Magnusson i Kalmar väckta motionen. Det förhållande, att med ett bifall i sak till de senast nämnda förslagen den i landet befintliga rågkvantiteten blir avsevärt bättre utnyttjad än med Kungl. Maj:ts förslag, — vilket utnyttjande ju är ändamålet med hela förslaget om bestämmelser rörande siktning av råg —, synes oss särskilt vara att beakta under nuvarande stora svårigheter för spannmålsimporten. Fjölårets rågskörd har varit av den ypperliga beskaffenhet, att ett mjöl av sådan råg, utmalad på sätt vi ifrågasatt, blir lika bra eller bättre än finare siktat mjöl under år, då skördens bärning varit mindre gynnsam.

Skulle med hänsyn till kvarntekniska förhållanden någon jämkning behövas i antydd sätt för rågens utmalning, blir det givetvis Kungl. Maj:ts sak att vidtaga härför nödig jämkning.

Vidkommande förbudet mot saluhållande av bröd, bakat av rågmjöl, som undergått finare siktning än den tillåtna, har Kungl. Maj:t ansett ett sådant förbud »icke lämpligt», medan däremot utskottet i sitt utlåtande slutligen kommit till den uppfattning, att ett sådant förbud kan hava vissa skäl för sig. Då vi ansett det klart, att ett förbud i antydd riktning är ett påkallat komplement till siktningsbestämmelserna, hava vi ej heller här kunnat nöja oss med utskottets svävande uttalande, utan ansett ett bestämt förord för ett dylikt förbud böra av riksdagen givas. De kvarnanläggningar, som äro förenade med bagerier på

sådant sätt, att den förmalda säden helt eller till väsentlig del bakas till bröd i det egna bageriet, skulle eljest komma i en bättre ställning än de bagerier, som äro hänvisade till att för sin bakning inköpa rågmjöl, som måste hållas vid en lagbestämd siktning.

I följd av vad sålunda anförts hava vi påyrkat, att utskottet måtte hemställa, 1:o) att riksdagen i anledning *dels* av förevarande proposition, i vad den avser siktning av råg, *dels ock* av herr Magnussons i Kalmar motion II:151 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen, efter granskning av *Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående siktning av rågmjöl* icke funnit anledning till annan erinran, än att det syntes riksdagen att vid framställning av rågmjöl siktning icke borde få ske i vidare mån, än att av etthundra kilogram råg erhöles minst nittifem kilogram mjöl, samt att i sammanhang härmed förbud jämväl borde meddelas för saluhållande av rågbröd, bakat av annat slags rågmjöl än det nyss nämnda, där det ej visas, att mjölet blivit framställt utom landet eller ock inom landet, innan författning i ämnet trätt i kraft;

Och torde med detta uttalande herr Magnussons i Kalmar förevarande motion få anses besvarad.

II:o. *Beträffande förordningen angående viss sammansättning av rågbröd.*

Inom utskottet har allmänt uttalats betänkligheter mot den föreslagna tillsatsen av potatismjöl eller andra potatisprodukter till rågmjöl vid tillverkning av bröd till avsalu.

Brödet skulle bliva sämre till sitt värde, potatisen stiga i pris och kanske längre fram brist å matpotatis inträda, en uppenbart synnerligen bekymmersam situation.

Dessa förhållanden hava syntes oss göra det mest önskvärt, att några bestämmelser om tillsats till rågdeg av potatisprodukter icke måtte komma till stånd. Och vi hava trots detta så mycket mera vara möjligt, som, med bifall till vårt förslag angående utmalning av råg, väsentligt större utbyte skulle vinnas, än om Kungl. Maj:t vidhölle sitt ursprungliga förslag i sistnämnda hänseende.

Med hänsyn till osäkerheten i beräkningarna av den i landet befintliga rågkvantiteten samt de ytterligare svårigheter, som synas komma att resa sig mot brödsädsimporten, hava vi, trots de ovan anförda betänkligheterna och vådorna, dock icke ansett oss kunna bestämt avstyrka Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande ämne. Men ett sådant förslag synes oss böra vara en nödfallsutväg, för vars genomförande vissa förut sättningar torde böra föreligga. Den första av dessa synes vara att, vid

den ytterligare prövning, som Kungl. Maj:t givetvis ägnar frågan, det befinnes, att, — förutom sådana bestämmelser om utmalning av råg, som vi tidigare förordat, — jämväl de av Kungl. Maj:t föreslagna stadgandena om vissa tillsatser till rågdegen behöva komma till stånd, för att vårt rågförråd icke måtte taga slut, innan årets rågskörd kommer i marknaden eller förändrade förhållanden eljest inträda. Det är uppenbarligen att förvänta, att Kungl. Maj:t vid denna prövning också beaktar potatisförrådets storlek och de åtgärder, som kunna erfordras för att trygga tillgången till matpotatis till skäligt pris.

Den andra förutsättningen synes oss vara, att Kungl. Maj:t, i enlighet med det bemyndigande, Kungl. Maj:t redan äger, åsätter potatismjålet ett maximipris, som synes ej böra överstiga det pris, som rörande det sammalna rågmjålet senast lärers överenskommit med kvarnarna. Kan bindande överenskommelse av antytt innehåll i annan än nu nämnd ordning komma till stånd, omfattande den tid, som ifrågavarande förordning kan komma att gälla, hava vi givetvis intet däremot, men, att döma av de upplysningar, vi erhållit, torde sådana sammanslutningar på ifrågavarande område icke förefinnas, att en dylik överenskommelse kan bliva tillräckligt omfattande och effektiv, vadan i själva verket annat än maximipris åsättande ej torde kunna hindra en oskälig stegring av priset å potatismjöl och, indirekt, kanske å potatis i allmänhet. Däremot torde ett tillgripande för nu antytt syfte av Kungl. Maj:ts bestämmanderätt över frakttaxorna å statens järnvägar vara mindre lämpligt.

Huvudsakligen på dessa grunder, och då vi ej haft erinran mot utskottets förslag, att motionerna nr 30 i första kammaren och nr 83 i andra kammaren borde avstyrkas, hava vi ansett, att utskottet bort hemställa 2:o) att riksdagen, med avslag å motionerna I: 30 och II: 83, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen, efter granskning av *Kungl. Maj:ts förslag till förordning om viss sammansättning av rågmjöl*, visserligen funnit mest önskvärt, att några föreskrifter i nu förevarande ämne icke komme till stånd, men att, — då riksdagen av tillgängliga uppgifter eller eljest föreliggande omständigheter icke kunnat bilda sig en säker uppfattning, huruvida, även med förbud mot utmalning av råg annorledes, än som under 1:o) uttalats, den påräkneliga rågkvantiteten bleve otillräcklig för landets behov —, riksdagen dock, därest Kungl. Maj:t, vid förnyad prövning av förevarande ärende, skulle finna åtgärder, i det syfte nu förevarande förordning avsåge, oundgängliga, icke hade anledning motsätta sig ett sådant förslag, i vilket hänseende erinran mot det nu föreliggande författningsförslaget icke föreläge; men att riksdagen härvid antog, att Kungl.

Majjt, i sammanhang med förordningens utförande genom fastställande av maximipris för potatismjöl eller bindande överenskommelse med vederbörande träffade sådana förfoganden, att priset å potatismjöl icke komme att under ifrågavarande författnings giltighetstid överstiga det med kvarnägarna senast överenskomna priset för sammalet rågmjöl.

av herrar *Eliasson* och *Schotte*, som anført, att de påyrkat en hemställan från utskottets sida, att riksdagen i anledning av motionen I: 30 och II: 83, måtte ytterligare uttala, att riksdagen vidare hade den erinran mot Kungl. Maj:ts förslag till förordning om viss sammansättning av rågbröd, att inblandning av majs i sådant bröd icke syntes böra påbjudas, innan, efter eventuellt förordnande om *dels* utmalning av råg på sätt under 1:o) uttalats, *dels ock* inblandande, i föreslagen proportion, i rågdeg av potatisprodukter, dessa åtgärder befundes otillräckliga för att trygga landets rågbehov.

Till stöd för detta yrkande har av nämnda reservanter åberopats, förutom vad i förenämnda motioner I: 30 och II: 83 anförts, att, enligt vunna upplysningar, s. k. vit majs icke i någon som helst avsevärd myckenhet finnes inom landet, så att denna kunde användas såsom tillsats till rågdegen, att, genom medgivandet att härtill använda majs i allmänhet, den frestelsen låge nära till hands att inblanda den lägre pris än potatisprodukterna betingande fodermajsen i rågdegen, vilket skulle göra ett avsevärt sämre bröd, att den största sparsamhet också borde ske med foderämnena, varav möjligheterna att hålla stammen av nötkreatur uppe och att bedriva svinuppfödning i tillräcklig skala i så hög grad berodde, samt att således en tillsättning av majs vid tillverkning av rågbröd vore en åtgärd, som allenast i ett verkligt nödläge borde ifrågasättas.

av herr *Sven Persson* i Norrköping, som med instämmande av herrar *Lindhagen* och *Borg* anført:

I likhet med departementschefen, livsmedelskommissionen och lagutskottets majoritet anser jag att under nuvarande förhållanden särskilda åtgärder äro påkallade för beredande av ökad trygghet för att erforderlig tillgång å brödsäd må förefinnas för landets befolkning. Statens livsmedelskommission har beräknat, att genom förbud mot finare siktning av rågmjöl än att av hundra kilogram råg erhöles 95 kilogram mjöl skulle uppstå en ökad mjölmängd av 30—35,000 ton per konsumtionsår. Genom att omedelbart förordna om dylikt förbud, skulle sålunda för den återstående delen av året, intill dess en ny skörd bliver färdig, vinnas en

utökning av brödamnet med omkring 15—18,000 ton. Genom Kungl. Maj:ts av lagutskottet tillstyrkta förslag om att tillåta finare siktning, så att av 100 kilogram råg skulle erhållas blott 85 kilogram mjöl, kommer utökningen av mjölet att under nämnda tid stanna vid väsentligt mindre kvantitet.

Från livsmedelskommissionen har framhållits, att det av sammalet (95 procent) rågmjöl bakade brödet, såväl det torra som mjuka, är icke blott ett *gott* och *närande bröd* utan därtill *billigare* än bröd av vetemjöl eller rågsikt eller av vetemjöl och rågsikt, vilka uppgifter vitsordats från flera andra håll. Ett bifall till livsmedelskommissionens förslag torde därför anses innebära, för det första en största möjliga utökning av rågbrödet, åstadkommen på helt naturligt och med brödkonsumenternas vanor överensstämmande sätt och för det andra åstadkommandet av ett närande och gott bröd till billigast möjliga pris. Häremot anser jag de skäl, som av utskottet anförts för att av rågen uttaga blott 85 procent mjöl föga bärande, vadan riksdagen bör tillstyrka förmalningen av rågen i överensstämmelse med livsmedelskommissionens förslag.

Beträffande de föreslagna bestämmelserna om *viss sammansättning av rågmjöl*, har livsmedelskommissionen, som lagutskottet framhåller, icke velat tillstyrka ett reglerande ingripande på detta område. Och de betänkligheter som utskottet framhåller mot inblandningen, vid bakning, av potatismjöl, nämligen att det kan föranleda höjning av brödpriiset, synes mig, särskilt med hänsyn till hur starkt kännbar för den fattiga befolkningen varje fördyring av brödet är i dessa oerhört dyra tider, synnerligen tungt vägande. Och ej mindre tungt vägande mot förslaget är även den av utskottet påpekade ovissheten om huruvida icke tillgången av de i förslaget avsedda brödprodukterna är så begränsad att nödiga kvantiteter komma att bli svåra att anskaffa, ävensom den av livsmedelskommissionen påpekade ojämnheten i priset samt den mer eller mindre betydande prisstegring på potatisen, även å så kallad matpotatis, som torde bli en följd av stadgandet om tvångs-inbakning i brödet av denna vara. Även torde förhållandet vara det att bröd, med tillsats särskilt av potatismjöl, bliver mindre närande än bröd av sammalen råg. Ett genomförande av den ifrågavarande förordningen kommer med säkerhet att medföra, *dels* dyrare och mindre närande bröd och *dels* att den för vanligt bruk erforderliga potatisen bliver än dyrare och mera svårtillgänglig än nu.

Vid sådant förhållande, och då genom en förordning angående förmalning av råg till 95 procent mjöl uppnås ungefär samma besparing

av brödamnet som Kungl. Maj:t tänkt sig med *båda* sina förslag till förordningar, torde riksdagen icke *för närvarande* böra tillstyrka förordningen angående viss sammansättning av rågbröd.

De rådande förhållandena i avseende å landets behov av brödsäd äro emellertid nog så allvarliga och bekymmersamma. Av de i Kungl. Maj:ts proposition av livsmedelskommissionen lämnade utredningar angående inom landet befintliga förråd, jämförda med de uppgivna konsumtionsbehoven, synes framgå att betydande brist på vete skulle vara tillfinnandes. Under förutsättning av att dessa uppgifter äro riktiga samt voro i tid kända synas de bort mana till helt andra och långt effektivare åtgärder för tryggande av befolkningens tillgång på brödsäd, än de vidtagna och nu föreslagna.

Tvivelaktigt torde emellertid vara om en tillförlitlig vetenskap verkligen finnes angående mängden av inom landet befintlig brödsäd vid det s. k. konsumtionsårets början. Det för bedömande härav föreliggande materialet förefaller att icke vara så pålitligt att därpå kan grundas några absolut säkra slutsatser. Om tvivel sålunda kan råda om ställningen vid konsumtionsårets början, så är detta desto mera fallet rörande den nuvarande ställningen. Livsmedelskommissionen erinrar därom genom att påpeka huru, om dock i ringa omfattning, brödsäden användes för utfodring av kreatur. Starka farhågor ha från olika håll uttalats, dels för att de lämnade primäruppgifterna angående förra skörden äro, åtminstone i vissa fall, vilseledande, och dels för att utfodringen av kreaturen med brödsäd pågått och pågår inom landet i rätt stor utsträckning.

Under alla förhållanden synes den allvarliga situationen påkalla, att omedelbar klarhet vinnes och att således en *omedelbar och grundlig inventering företages av brödsädesmängden* inom landet.

Synnerligen bekymmersamt är det även, att under det att man befarar för befolkningen brist på brödsäd, sådan i större eller mindre mängder användes till kreatursfoder. Det kan näppeligen betraktas som god omsorg och rikshushållning att samtidigt som man förordar tvångs-inbakning av potatis och majs i brödet till människorna, låta den egentliga brödsäden konsumeras av kreaturen. Vad som härutinnan främst bör åtgöras är *omedelbart införande av förbud mot utfodring av kreaturen med brödsäd*.

Erfarenheter från andra håll synas emellertid ha givit vid handen att ett sådant förbud varit svårt att fullt effektivt upprätthålla. Om samma erfarenhet skulle visa sig här, eller om det skulle visa sig att de befintliga brödsädeslagren obehörigen innehållas av resp. ägare, bör

genom statsmakternas försorg de hos enskilda ägare befintliga lagren, vilka icke äro erforderliga för att tillgodose ägarens hushållsbehov, *tvångsuttagas och göras tillgängliga för de legitima behoven*. Självfallet böra jämsides härmed alla möjliga åtgärder vidtagas för att på bästa sätt tillgodose foderämnesbehoven.

Laguskottet uttalar i sitt förevarande betänkande, att därest förordningen om viss sammansättning av rågröd införes, det torde finnas nödigt, att samtidigt andra åtgärder vidtagas i syfte att så långt ske kan förekomma olägenheter, som därvid må vara att befara, och i sådant syfte erinras om att privatöverenskommelser och prisregleringar å livsförnödenheter kunna ifrågasättas. Enär, såsom offentligt i pressen och på annat sätt meddelats, frivilliga prisöverenskommelser mellan staten och enskilda icke lett till att livsförnödenheterna, såsom avtalats, hållits nere i för konsumenterna skäliga priser, böra *maximipris fastställas* på såväl brödsäden och mjölet, som å de ämnen varmed det kan finnas nödvändigt att utdryga brödsädestillgången, således, om potatisinblandning blir föreskriven, även å potatis.

Genom en grundlig inventering bör, såsom ovan framhållits, utrönas mängden av inom landet nu befintlig brödsäds mängd och genom effektiva åtgärder enligt den lagstiftning, som åt Kungl. Maj:t inrymmer dylik befogenhet, bör brödsäden bevaras för sitt ändamål som människoföda samt göras tillgänglig för detta ändamål och regleras i pris. Eventuell brist på brödsäd bör avhjälpas genom kraftiga statsåtgärder för import utifrån, samt i den mån dessa icke kunna bli tillfyllestgörande genom tillgripande av alla övriga erforderliga och möjliga åtgärder.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa,

1:o) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående siktning av rågmjöl icke funnit skäl till annan erinran än att vid förmalning av råg mjölet ej må siktas finare, än att av etthundra kilogram råg erhålles minst nittifem kilogram mjöl och att herr Magnussons i Kalmar motion (II: 151) därmed må anses besvarad;

2:o) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen efter granskning av Kungl. Maj:ts förslag till förordning om viss sammansättning av rågröd icke funnit skäl till någon erinran angående formen, men att riksdagen uttalar, att med utfär-

dandet av denna förordning måtte tillsvidare få anstå, samt att herr Åkessons m. fl. motion (I: 30) och herr Ekerots m. fl. motion (II: 83) därmed må anses besvarade.

Dessutom har herr *Lindhagen* anfört:

Livsmedelskommissionen och regeringen ha i sina förslag att utdryga rågmjölet genom förbud mot finsiktning vid malningen företrädesvis fäst sig vid den kvantitativa sidan av saken. Visserligen yttras att vid bakning med sammanmalet mjöl erhålles ett närande ävensom billigare bröd. Det borde emellertid enligt min uppfattning ha framhållits, att därigenom erhålles utom en större myckenhet bröd även ett ur näringssynpunkt betydligt mera värdefullt brödslag. Detta innehåller nämligen en mera fullständig och omfattande blandning av de olika näringsämnen som människokroppen behöver, det är ock mera lättsmält samt skadar icke tänderna såsom är fallet med bröd av finsiktat mjöl. Under sådana förhållanden måste det så mycket mera beklagas, att förslaget icke också inlätit sig på att ifrågasätta enahanda föreskrifter för vete, helst dessutom det faktiskt föreligger brist särskilt på vete samt förhållandena lätt kunna arta sig så, att den största hushållning måste äga rum med hela sädesförrådet. Genom ett sådant likställande mellan de båda sädessorterna skulle regeringens förslag i brödfrågan även kunnat bliva ett ännu kraftigare upplysningsarbete för skapande av sunda folkseder på näringshygienens område. Under åberopande av vad härom ytterligare anförts i en av mig vid denna riksdag väckt motion om den personliga hygien, har jag ansett, att riksdagen i det infortrade yttrandet även bort till Kungl. Maj:ts beaktande framhålla denna för hela framtiden viktiga sida av saken.